УДК. 636.1.082

ЕФЕКТИВНІСТЬ МЕТОДІВ УДОСКОНАЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ВЕРХОВОЇ ПОРОДИ КОНЕЙ

Рецензенти: канд. с.-г. наук Косова Н.О.; канд. с.-г. наук Лютих С.В.

О.М. Латка
Інститут тваринництва НААН

У статті наведено результати порівняльної оцінки методів розведення, застосовуваних у кінних заводах для удосконалення української верхової породи за племінними та спортивними якостями. Племінне поголів'я Лозівського та Харківського кінних заводів, залежно від походження, оцінено за типовістю, екстер'єром, промірами, якістю молодняку з урахуванням призначення та результату виступів на змаганнях із класичних видів кінного спорту. Встановлено високу ефективність чистопородного розведення у порівнянні зі схрещуванням.

Ключові слова: **жеребці, матки, нащадки, методи розведення, селекційні ознаки, змагання, види кінного спорту.**

Українська верхова порода коней спортивного напряму роботоздатності для виїздки, конкуру, та триборства за кількістю племінного поголів'я займає перше місце серед 13 заводських порід, що розводять в Україні. Коні української верхової породи характеризуються високою породністю, гармонійним складом будови тіла, гарними формами екстер'єру, високою здатністю до засвоєння елементів вищої школи верхової їзди. Останнім часом вітчизняна порода за темпами удосконалення спортивних якостей відстає від провідних західноєвропейських порід. Попит на класних спортивних коней та висока конкуренція в класичних видах кінного спорту вимагають покращення племінних та підвищення спортивних якостей української верхової породи. Здійснити це можливо за рахунок покращення племінної роботи, використання ефективних методів розведення, науково-обґрунтованих підборів, спрямованої селекції за спортивною роботоздатністю.

Для визначення ефективних методів розведення нами вивчені племінні та спортивні якості коней української верхової породи залежно від кровності за вихідними породами. Дослідження проведені на маточному складі Лозівського та Харківського кінних заводів, які є провідними в розведенні вітчизняної породи. Матки залежно від походження та методу отримання (чистопородне розведення, розведення "в собі" та схрещування) були розподілені на групи: чистопородні кобили (батьки походять від українських жеребців та кобил); кобили другого покоління (батьки походять від жеребців вихідних порід); кобили першого покоління (походять від жеребців вихідних порід). Кожну групу маток оцінено за основними селекційними ознаками – походженням, типом, екстер'єром, промірами та індексами будови тіла (табл. 1).

1. Оцінка маточного складу за комплексом ознак залежно від походження

Групи маток	Голів	Конс-тан-ти	Оцінка, балів			Проміри, см				Індекси, %		
			похо-дження	типо-вість	есте-р'єр	висота в холці	довжина тулуба	обхват грудей	обхват п'ястка	формату	масив-ності	костис-тості
Чистопо-родні	**58**	M	**8,47**	**8,26**	**8,07**	**166,4**	**167,0**	**196,0**	**20,59**	**100,4**	**117,8**	**12,37**
		± m	0,21	0,21	0,19	1,46	1,42	2,13	0,31			
		δ	0,50	0,52	0,45	3,54	3,49	5,22	0,76			
		Cv	5,94	6,24	5,62	2,13	2,09	2,66	3,67			
II поко-ління	**29**	M	**8,21**	**8,21**	**7,90**	**166,0**	**166,4**	**195,7**	**20,41**	**100,2**	**117,9**	**12,30**
		±m	0,16	0,19	0,18	1,58	1,21	2,46	0,22			
		δ	0,41	0,49	0,49	3,17	3,21	6,52	0,58			
		Cv	5,02	5,99	6,19	1,91	1,93	3,30	2,86			
I поко-ління	**26**	M	**7,96**	**7,96**	**7,77**	**167,4**	**167,9**	**196,6**	**20,52**	**100,3**	**117,4**	**12,26**
		±m	0,17	0,20	0,20	1,75	1,31	2,66	0,24			
		δ	0,53	0,34	0,51	3,84	3,73	4,53	0,64			
		Cv	6,63	4,32	6,62	2,24	2,22	2,30	3,12			

2. Ефективність методів розведення української верхової породи залежно від походження

Групи маток	Отримано всього, голів	У тому числі жеребчиків										
		голів	Із них чистопородних					Помісних				
			голів	плідників		у спорті		голів	плідників		у спорті	
				голів	%	Голів	%		голів	%	голів	%
Чистопородні	353	180	123	12	9,8	10	8,1	57	1	1,7	2	3,5
Другого покоління	192	92	67	5	7.5	6	9.0	25	1	4.0	1	4.0
Першого покоління	182	77	57	8	14,0	11	19,3	20	-	-	4	20,0
Разом	**727**	**349**	**247**	**25**	**10,1**	**27**	**10,9**	**102**	**2**	**2,0**	**7**	**6,9**

Дані таблиці свідчать про досить високу якість чистопородних маток у порівнянні з матками другого покоління (при розведенні "в собі") і особливо першого покоління (при схрещуванні). Хоча за промірами чистопородні матки дещо й поступаються кобилам першого покоління, однак за комплексом найбільш цінних ознак (походженням, бажаним типом і статями екстер'єру) їх оцінка вища на 0,5-0,3 бала. Так, у групі чистопородних маток з оцінкою екстер'єру 9 балів нараховується 8 кобил або 13,8 %, у групі маток другого покоління таких кобил тільки 2 (6,9 %), у групі маток першого покоління - лише одна (3,8 %).

Аналіз результатів племінного використання маток вказує (табл.2) на високу ефективність чистопородного розведення. Об'єми його застосування по кожній групі маток знаходяться на рівні планового завдання 70-80 %. Так, від чистопородних кобил отримано 353 нащадки, у тому числі 180 жеребчиків, із них чистопородних 122 голови, з яких для племінного використання атестовано 12 плідників або 9,8 %, а у змаганнях з кінного спорту виступало 10 коней (8,2 %). Серед них були виявлені цінні за генотипом плідники Азов, Бісмарк, Образець, Орбіт, Тарбаган, а також перспективні молоді жеребці Казанова, Токай Бекхем. Від чистопородних кобил і жеребців вихідних порід отримано 113 нащадків, у тому числі 57 жеребчиків, з яких 1 плідник (1,8 %) та 2 спортивних коня (3,5 %).

По групі маток другого покоління отримано 192 нащадки, у тому числі 96 жеребчиків, із них 70 чистопородних, з яких 5 голів або 7,1 % атестовано для племінного використання та 6 коней (8,6 %) виступають у змаганнях із класичних видів кінного спорту. Серед них хороші результати у виїздці показані сином Іриса жеребцем Баритон, та сином Хорезма конем Дах. Серед 51 нащадка, отриманих від жеребців вихідних порід, лише 1 плідник (1,9 %) та 1 кінь виступає у виїздці.

Від маток першого покоління отримано 182 нащадка, у тому числі 77 жеребчиків, із них 57 чистопородних, з яких атестовано для племінного використання 8 плідників (14 %) та 11 коней (19,2 %) виступає у змаганнях з кінного спорту. Із цієї групи до числа кращих за якістю нащадків віднесені син Резерва жеребець Ірис та син Бакена плідник Тембр. Високі результати у змаганнях із виїздки демонструє Париж (б. Ірис), який став триразовим переможцем "Великого призу" на чемпіонаті та Кубку України. Добре виступали у цих змаганнях жеребці Аполон (б. Оріон) та Ізохор (б. Хітон). Серед 20 нащадків, які отримані від кобил першого покоління та жеребців вихідних порід, отримано лише 4 коня (20 %), що виступають у кінноспортивних змаганнях. Тобто українські верхові кобили першого покоління за племінними та спортивними якостями нащадків відіграють важливу роль в удосконаленні вітчизняної породи.

Висновок. Комплексна оцінка відтворювального складу української верхової породи за основними селекційними ознаками залежно від походження та методів розведення вказує на найбільш ефективний метод удосконалення

вітчизняної породи за племінними та спортивними якостями - чистопородне розведення.

При його застосуванні отримують близько 10 % жеребців-плідників та 10 % спортивних коней, тоді як при застосуванні схрещування - відповідно 2 % та 6,9 %. Серед чистопородних нащадків вирощені цінні жеребці-плідники (Азов, Бісмарк, Ірис, Образець, Тембр) та класні спортивні коні (Париж, Дах, Баритон, Тарбаган).

Чистопородне розведення української верхової породи забезпечує консолідацію характерних особливостей, оригінального типу, гарних форм екстер'єру та підвищення спортивної роботоздатності коней, особливо у змаганнях з виїздки.

Бібліографічний список

1. Методика оцінки жеребців-плідників української верхової породи за якістю нащадків /Д.А.Волков, О.М.Латка // НТБ, №82 /Інститут тваринництва УААН. – Харків, 2002. – 6 с.

2. Державна книга племінних коней української верхової породи / Д.А.Волков, О.М.Латка. – Т. VI. – К.: Арістей, 2008. – 871 с.

3. Каталог жеребців-плідників допущених до племінного використання /П.В.Вербицький, О.В.Білоус .та ін. – К., 2007. – Т. ІІ. – 159 с.

4. Українська верхова порода /Д.А.Волков, О.М.Латка. – Бук. –Харків, 2006. – 6 с.

5. Волков Д.А. Сучасний стан української верхової породи коней /Д.А.Волков, О.М.Латка // ДКПК української верхової породи. – Т. VI. – К.: Арістей, 2008. – С. – 8-29.

6. Латка О.М. Ефективність добору жеребів-плідників для племінного використання в українській верховій породі /О.М.Латка, Д.А. Волков// НТБ, №101 / ІТ НААН. – Х., 2009.- С.121-126.

7. Латка О.М. Оцінка жеребців-плідників української верхової породи за якістю нащадків /О.М.Латка // НТБ, № 98 / ІТ НААН. – Х., 2008. – С.11-22.

8. Латка О.М. Українська верхова порода. Сучасний стан та перспективи розведення і випробування /О.М. Латка // Годівля коней. Сучасний стан галузі. Проблеми та перспективи //Матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф. – Дніпропетровськ, 2005. – С.57-66.

ЭФФЕКТИВНОСТЬ МЕТОДОВ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ УКРАИНСКОЙ ВЕРХОВОЙ ПОРОДЫ ЛОШАДЕЙ

Латка А.М., Институт животноводства НААН

В статье приведена сравнительная оценка методов разведения, используемых в конных заводах для усовершенствования украинской верховой породы по племенным и спортивным качествам. Племенное поголовье Лозовского и Харьковского конных заводов, в зависимости от происхождения, оценено по типу, экстерьеру, промерам, качеству потомства с учетом

назначения и результатов выступлений в соревнованиях по классическим видам конного спорта. Установлено высокую эффективность чистопородного разведения в сравнении со скрещиванием.

Ключевые слова: жеребцы, матки, потомки, методы разведения, селекционные признаки, соревнования, виды конного спорта.

METHODS IMPLEMENTATION EFFICIENCY INVESTIGATION FOR UKRAINIAN ROADSTERS IMPROVEMENT

Latka A.; Institute of animal science, NAASU

This article highlights the experimental research results of comparative analysis. The above-mentioned analysis was fulfilled for the breeding methods evaluation, used in the studs for Ukrainian roadsters improvement in compliance with breed and sporty character. Breeding stock was evaluated in Lozovaya and Kharkov studs according to strain, exterior and measurements. Livestock was progeny-tested subject to the origin, destination and dressage, high-jump, riding, show ring, three-gaited results. High pure breeding efficiency was defined in comparison with cross.

Key words: stallions, mares, progeny, breeding methods, selection traits, competitions, equestrian sport strains.

УДК 636.1.082(438)

ХАРАКТЕРИСТИКА ЖЕРЕБЦІВ-ПЛІДНИКІВ ВАТ «КІННИЙ ЗАВОД «ВІАŁКА»

Рецензенти: канд. с.-г. наук Ткачова І.В.; канд. с.-г. наук Россоха В.І.

Маріан Пацевскі

ВАТ «Кінний завод «Віалька», Польща

У статті розглянуто діяльність одного з провідних кінних заводів Польщі ВАТ «Кінний завод «Бялка» від заснування до сучасного періоду. Кінний завод є сучасним конярським центром Польщі, займається розведенням різних порід коней: арабської, англо-арабської, малопольської, шльонської та гуцульської. Основна спеціалізація ВАТ «Кінний завод «Бялка» – одержання жеребців-плідників високої якості, основна характеристика яких наведена у статті, а також заготівля і реалізація спермопродукції кращих плідників.

Ключові слова: **ВАТ «Кінний завод «Бялка», конярський центр, жеребці-плідники, арабська порода, англо-арабська порода, кінний спорт, триборство, спермопродукція, продуценти.**

Кінний завод «Бялка» (м. Красностав, Польща) – це конярський центр, розташований у 60 км від кордону України і 50 км від м. Любліна. Навесні 1928